

Katonai kerület örmények s az általuk lakott települések száma

gyulafehérvári	398	30
kolozsvári	3892	61
nagyszebeni	914	26
rettegi (a kolozsváritól keletre)	685	59
székelyudvarhelyi	2278	49
II. román ezred (Óradna)	22	4

	7689	229

A megyerendszert 1867 után vezették be!

Folytatjuk

* * *

Dr. Sasvári László

„Örmény” görögkatolikusok

A mai magyar görögkatolikusok ősei több nemzethez tartoztak. Kutatásaim és vizsgálódásaim során több ízben találtam adatokat örmény ősökre is, akiknek leszármazottai már görögkatolikusok voltak.

Hajdúdorogon sok a **Görög** családnevű. Közülük származott néhai *Görög Sándor* egykori bankigazgató, aki elmondta nekem: mikor Marosvásárhelyen járt, az ottani Görög családnevű örmények úgy fogadták, mint rokont. (Ám ennek fokáról nincs adatom!)

Ha tanulmányozzuk egy-egy család történetét, találunk adatokat, ahol az egyik házastárs görögkatolikus, a másik örmény-gyökerű. A makói görög katolikus temetőben közvetlenül a XIX. sz. közepén épült kápolna homlokzatánál áll egy sírkő: *baraczházi Capdebo Jozefa* (1814-1882). Ott szerepel a férje neve is: *nemes Fejérváry Mihály* (1795-1872). A feleség egyértelműen örmény, a férj családneve pedig igen elterjedt Hajdúdorogon.

Gudenus János az örmény nemesi családokról írt könyvében említi a *Terdik* családot. A máriapócsi iskola tanulóinak névsorában szerepel 1803-ban a 16 éves *Terdik János* és a 11 éves *Terdik Teodor*, Nyíradonyból. (Nemzetiségük szerint románok, persze ezen nem kell csodálkoznunk, mert a nyíradonyi görög katolikusok többsége akkor még román nemzetiségű volt!) Gudenus szerint (könyve 439. oldalán) a család eredeti örmény neve: *Streuni, Struni, Tornik*. Ez a névalak nem szerepel Szongott Kristóf genealógiai művében, így jelentését sem ismerjük magyarul. Nemesi előnevük: *nagysomkuti*. (Ez a falu Szatmárnémeti közelében található.) Nemességüket még 1668-ban kapták I. Apafi Mihálytól. Gudenus nyíraczádi adatot közöl *Terdik Jánosról* (1882-1839), akit görögkatolikus szertartás szerint temettek el. Említ még máshol lakókat is: Debrecen, Brád (Hunyad megye). A hajdúdorogi egyházmegyében három Terdik nevű lelkész is tevékenykedik.

Az adatok számát még szaporíthatnánk, ennyit ízelítőül!

* * *

Bálintné Kovács Júlia

Pillanatképek néhai és mai Aranyosszéken otthonra lelt örmény és örménymagyar családokról

4. rész

Keszy-Harmath Erzsébet (Torda, 1916. augusztus 10.): kertészeti szakíró. Középiskoláit a kolozsvári Marianumban végezte, a budapesti Kertészeti Tanintézetben, illetve a Mezőgazdasági Egyetemen kertész-mérnöki oklevelet szerzett. Szaktanárként működött a soproni Mezőgazdasági Leányiskolában, majd a csiksomlyói és székelyudvarhelyi tanítóképzőben, tanársegédként a kolozsvári Kertészeti és Szőlészeti Kísérleti Állomáson és több mezőgazdasági termelőszövetkezetben.

Első írása a budapesti *Herba* című folyóiratban jelent meg. Önálló kötetei: „Hogyan tartósítsuk a gyümölcsöket és zöldségféléket? Az almástermésűek és csonthéjasok termesztése *Veress Istvánnal, Palocsay Rudolfal és Antal Dániellel.*” Itt jegyzem meg, hogy Veress István és Antal Dániel is örménymagyarok! A Lexikon a szerzőnek 8 kötetét sorolja fel.

Keszy-Harmath Sándor (Torda 1926. március 14.): közgazdasági és demográfiai szakíró.

Középiskoláit Kolozsváron a Római Katolikus Főgimnáziumban, felsőbb tanulmányait a Bolyai Tudományegyetem jogi és közgazdasági karán végezte. A Móricz Zsigmond Kollégium tagja volt. A Bolyai Tudományegyetem politikai gazdaságtani tanszékén asszisztens, majd lektor, tagja az időszerű gazdasági kérdéseket kutató csoportnak. 1957-től Marosvásárhelyen a Tartományi Néptanács tervosztályán dolgozott. A Magyar Autonóm Tartomány gazdasági monográfiája szerkesztőjeként irredentizmussal és szeparatizmussal vádolva állásából eltávolították. A Lexikon részletesen ismerteti munkásságát.

Keszy-Harmath Vera (Kolozsvár, 1950. február 25.): újságíró, rádiószerkesztő. Sándor lánya.

Jelentősebb műsorai: Vallomások a szülőföldről. - Bartalis János, Horváth Imre, Kós Károly, Salamon László és mások megszólaltatása 12 részben. Találkozások - Gy. Szabó Béla Dsida Jenőt és Bordi Andrást idézi, Vita Zsigmond Szentimrei Jenőre emlékezik. Élő monográfia - Vista, Torockó, Szék szokásainak népművészetének bemutatása. Rügybontó - közmondás- és népmesegyűjtő verseny. Thália szolgálatában - kolozsvári színháztörténeti dokumentumsorozat az Erdélyi Nemes Magyar Jászok Társaságtól a mai Állami Magyar Színházig, munkatárs Saszt Géza és Kötő József. Hangraforgó - Brassó környéki mondák, a brassói újságírás története, munkatárs Szabó Sámuel. Sajnos ezt az ígéretes pályát is kettétörte a halál.

Keszy-Harmath András (Torda, 1924-1997.): festőművész, építészmérnök.

Nevét nem a Romániai Magyar Irodalmi Lexikonban kell keresnünk, mert ő a hatalom fekete báránya lett, lévén disszidens. 1924-ben született Tordán, itt abszolvált elemi négy, gimnáziumi hat osztályt. 1940 után Kolozsváron tanult, és a Családi Értesítőtől megtudtuk, hogy 8. gimnazistaként részt vett a budapesti tavaszi tárlaton. Fel is vették a Budapesti Képzőművészeti Főiskola Aba-Novák, Kontuly osztályába. Festőművész képesítést, rajztanári oklevelet szerzett, majd a Budapesti Műszaki Egyetemet is elvégezte, diplomázott az építészmérnöki szakon. Európa több országában dolgozott, főleg francia majd német Svájcban. Gazdag és szakmailag is sikeres életművéből halála - 1997 után - a budapesti Örmény Kulturális Központban akvarell emlékkiállítást rendeztek, ez alkalommal közölték Curriculum Vitae-jét, amelyből idéztem.

E családnak ma már egyetlen tagja sem él Tordán, de jelet hagytak maguk után, nem is egyet. A Kolozsváron újra megjelenő VASÁRNAP katolikus családi újságból idézek, III. évf. 47. sz. 1993. november 21. Az írás címe: Erzsébet-szobor - az édesanya emlékére. Édesanyánk (*Polonyi Erzsébet, Szentpéteri Berta lánya - szerk.*) nagyon szerette a tordai plébánia templomot. Életének nagy s szent emlékei kötődtek hozzá: kereszteltetése, elsőáldozása, bérmlálása, házasságkötése, gyermekeinek keresztelése. Mi gyermekei elhatároztuk, hogy Arpádházi Szent Erzsébet tiszteletére - akinek nevét édesanyánk viselte - szobrot állítunk.

A szobrot *Kósa-Huba Ferenc* alkotta. Szívesen vállalkozott a feladatra. Azt mondta: „Végre valaki templomi szobrot is rendel.” ...*A szoborból belső összhang árad. Szeretetet, gyöngédséget, finomságot, segítőkészséget tükröz. Ugyanakkor hitvallás is, hogy e nyomorult, széthúzó világot cselekedeteinkkel szebbé, boldogabbá lehet tenni.*”

1983-ban avatták fel a szobrot, azóta is ott díszlik a tordai templom gótikus Mária-oltárán.

Keszy-Harmath András külön is adózott Édesanyja emlékének. Szent Erzsébetet úgy festette meg, hogy édesanyjuk arcvonásait hordozza. Előtte a gyermek Jézus, és saját kisfia, a későbbi Keresztelő Szent János. Ez a kép is a tordai plébániatemplomban látható.

Nem biztos, de lehet, hogy a nagy család erkölcsi és anyagi segítsége nélkül a Trianon után Tordán maradt Hatmath család gyermekei nem futottak volna be ilyen életpályát.

Megérdemlik a Hatskuj Tutsek Nemzetség azon tagjai, akiknek neve fennmaradt e meglévő Családi Értesítőben, hogy mi is megismerjük őket: A családi alapon a legutóbbi, 1941. évi április havi kimutatás óta az alábbi változások történtek: 1. *Adományok: Potoczky István 10.-, Zakariás János 5.-, dr. Arz Vilmos 5.-, Tábori Róbertné 2.-, Spanyol Gézané 5.-, dr. Miron Zoltánné 2.-, ifj. Tábori Róbertné 2.-, Tábori Róbert 2.-, Pümkösty Ferenc 5.-, Stokker Erzsébet 2.-, Jeddy Péter 3.-, dr. Zakariás Árpád 2.-, Zakariás Klári 1.-, Jakabos Margit 2.-, dr. Potoczky Gerő 10.-, Páll Zoltán 10.-, Potoczky István 1.-, dr. Zakariás János 10.-, Velits Miklós 5.-, dr. Dániel Dezsőné 2.-, ifj. Tutsek Jenő 2.-, Zakariás Irma 1.-, Finály Lajosné 2.-, Spanyol Géza 1.-, dr. Zakariás Jánosné 5.-, dr. Albert Sándor 15.-, özv. Henter Pálné 3.-, dr. Miron Zoltán 3.-, Pümkösty Ferenc 5.-, Lengyel Istvánné 2.-, gyűjtés vacsora alatt 19.36, külön adomány 24.*